

Birleşik Arap Emirlikleri'nin Doğu Akdeniz Siyaseti Nasıl Şekilleniyor?

Mehmet Rakipoğlu

Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Enstitüsü

“2015'te İtalyan ENI şirketi tarafından bulunan ve Zohr ismi verilen sahanın %10 hissesine sahip olan Mübadele Petrol şirketlerinin BAE merkezli olması Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz'deki gelişmelere yönelik siyasetini etkilemektedir.”

Enerji uluslararası siyaseti etkileyen unsurların başında gelmektedir. Bu anlamda ABD ve birçok küresel aktör uzun yıllar boyunca dünyanın çeşitli bölgelerine yönelik politikalarını belirlerken enerji faktörünü de hesaba katmıştır. Bu anlamda özellikle 1908 yılında İran'da petrolün bulunmasıyla birlikte Ortadoğu'nun küresel siyasetteki önemi artmıştır. Fakat son yıllarda petrol rezervlerinin Körfez ülkeleri ve Suudi Arabistan özelinde giderek azalması ve ABD'nin kaya gazından petrol üretimini teknolojik ilerlemelerle daha kolay hale getirmesi küresel enerji ticaretini ve buna bağlı olarak da jeopolitik bir değişim yaşanmaktadır. Bu anlamda önemli dönüşümlerin yaşanacağına dair senaryolar ortaya atılmaktadır. Bu senaryolardan ilki petrolün öneminin azalmasıyla birlikte yenilenebilir enerji gibi birçok alternatif enerji türlerine yönelimin artmasıdır. Bu anlamda doğalgaza yönelik ilginin arttığı gözlemlenmektedir. Bu anlamda Doğu Akdeniz öne çıkmaktadır. İkincisi petrolün öneminin Ortadoğu ölçeğinde azalmasıyla birlikte aktörlerin petrol ve petrol dışı enerji tedarikinde kilit rol oynayan bölgeleri daha fazla mercek altına almalarıdır. Bu anlamda da Ortadoğu'nun enerji jeopolitiğindeki merkezi konumu doğalgaz ve petrol açısından önemli olan Doğu Akdeniz'e kaymaktadır.

Doğalgaz ve petrol rezervlerinin keşfedilmesinin ardından Doğu Akdeniz bölgesi ve çevresinin stratejik önemi artmıştır. Bölgede ortaya çıkan tabloda bölgesel aktörlerin ulusal çıkarlarını korumak ve yeni oluşan doğal gaz enerji jeopolitiğinden pay kapmak istediği görülmektedir. Doğu Akdeniz'de bulunan enerji yataklarına sınırdaş olan ülkeler dışında bölgesel aktörlerin de söz konusu jeopolitik rekabetten pay kapmaya çalıştığı görülmektedir. Aktörlerin münhasır ekonomik bölge olarak tanımladıkları bölgelerin çakışması bölgedeki jeopolitik rekabeti şiddetlendirmektedir. Böylesi bir konjonktürde Afrika Boynuzu'ndan Suriye'ye, Ortadoğu'nun birçok noktasında aktif siyaset izleyen Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Doğu Akdeniz'deki gelişmelere dair nasıl bir strateji izlemektedir?

BAE'nin Doğu Akdeniz'deki enerji rekabetindeki pozisyonu nasıl şekillenmektedir? Bölgenin birçok noktasında görünmeyen fakat çok etkin şekilde hareket eden BAE'nin Doğu Akdeniz politikası dış politika parametreleriyle ne kadar ilişkilidir? Türkiye-BAE gerilimi Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz politikasını etkiliyor mu?

2015'te İtalyan ENI şirketi tarafından bulunan ve Zohr ismi verilen sahanın %10 hissesine sahip olan Mübadele Petrol şirketlerinin BAE merkezli olması Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz'deki gelişmelere yönelik siyasetini etkilemektedir. BAE'li üst düzey yetkililer Doğu Akdeniz'deki gelişmelere dair net ve keskin bir söylem belirtmemiş olsa da Abu Dabi'nin dış politik parametreleri ve içerisinde olduğu ittifak ağları BAE'nin Doğu Ak-

deniz'deki enerji rekabetindeki pozisyonunu ortaya koymaktadır.

“
Özellikle dış politika parametreleri arasında “seküler vizyonu” benimsemiş olan BAE, mezkur ülkelerdeki süreçlere doğrudan veya dolaylı dahil olmuştur. Abu Dabi yönetimi ülkeyi de facto olarak yöneten Veliiaht prens Muhammed bin Zayid'in dış politikada siyasal İslam'ı ve her türlü İslamcı mobilizasyonu ortadan kaldırma planına paralel olarak hareket etmiştir.

BAE Dış Politikası ve Türkiye Karşıtlığı

2010 sonrası yaşanan gelişmeler bölgesel aktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini derinden etkilemiştir. Arap devrimleri olarak nitelendirilen süreçlerde Tunus, Suriye, Mısır gibi ülkelerdeki rejimlerden Tunus'ta rejim yerini demokratik bir siyasete bırakmış, Mısır'da rejim devrime kısa süreli boyun eğmiş fakat sonrasında karşı devrim/darbe süreci yaşanmış, Suriye'de ise devlet çökmüş olmasına rağmen rejim ayakta durabilmiştir. Gerek Mısır'daki karşı devrim/darbe süreci gerekse Suriye'de Esed rejiminin ayakta kalması hatta gerekse Libya'da darbeci General Halife Hafter'in ayakta durması ve ilerleyişi bölgesel ve küresel aktörlerin pozisyonları ve siyasetleriyle yakından ilgilidir.

Özellikle dış politika parametreleri arasında “seküler vizyonu” benimsemiş olan BAE, mezkur ülkelerdeki süreçlere doğrudan veya dolaylı dahil olmuştur. Abu Dabi yönetimi ülkeyi de facto olarak yöneten Veliath prens Muhammed bin Zayid’in dış politikada siyasal İslam’ı ve her türlü İslamcı mobilizasyonu ortadan kaldırma planına paralel olarak hareket etmiştir. Bu anlamda Müslüman Kardeşler’i (İhvan) 2014’te terör örgütü listesine alan BAE seküler Arap milliyetçiliği ve ılımlı İslam gibi projelerle İhvan’ı bölgesel ve küresel çapta etkisiz hale getirmeye çalışmaktadır. Seküler Arap milliyetçiliği vizyonu BAE’nin Suriye politikasında tezahür etmiştir.

Abu Dabi yönetimi halk ayaklanmalarına karşı kimyasal silahlar dahil olmak üzere kendi halkına karşı acımasızca davranan Beşar Esed rejimiyle ilişkileri yeniden restore etmiştir. Aralık 2018’de Şam büyükelçiliğini yeniden açan BAE yönetimi Esed’i Arap Ligi’ne dahil etmeyi de planlamaktadır.

Bu strateji Suriye özelinde İhvan düşmanlığı dolayısıyla siyasal İslam karşıtlığı ile şekillenirken aynı zamanda Türkiye karşıtlığına da hizmet etmektedir. Özetlemek gerekirse BAE seküler Arap milliyetçiliği bağlamında Esed rejimini kullanarak İhvan’ı ve Türkiye’yi Suriye ölçeğinde sınırlandırmak istemektedir. Öte yandan BAE’nin ılımlı İslam projesi de İhvan karşıtlığı ve Türkiye düşmanlığı ile bağlantılandırılabilir. Eski bir İhvan destekçisi olan Şeyh Abdullah bin Beyye’nin BAE ve Suudi Arabistan ile yakınlaşması da bu minvalde okunmalıdır. Hamas ve diğer silahlı hareketlere destek veren Katar’ı ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSÖ) gibi oluşumları destekleyen Türkiye’yi hedef alan bu siyasi proje bir dönem Türkiye’deki Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) tarafından hayata geçirilmiştir. Dolayısıyla BAE’nin ılımlı İslam siyaseti FETÖ’den bağımsız görülmemelidir.

Öte yandan BAE-FETÖ arasında yakın ilişkiler olduğuna dair somut

veriler bulunmaktadır. Bu durum Abu Dabi’nin Suriye krizi, 15 Temmuz politikalarına net şekilde görülmektedir. Özellikle BAE dışişlerinden sorumlu Devlet Bakanı Enver Gargaş yaptığı açıklamalar BAE’nin Türkiye düşmanlığını ortaya koymaktadır. Gargaş twitter hesabından yaptığı açıklamalardan birinde Türkiye’nin komşu Arap ülkelerine (Suriye kastediliyor) yönelik politikalarının akıllıca olmadığını ve Ankara’nın “Arap ülkelerinin egemenliğine saygı duyması” gerektiğini ifade etmiştir. Gargaş bir başka tweetinde de Türkiye’nin Arap ulusal güvenliğine tehdit olduğunu belirtmiştir. Bu minvalde Gargaş, Türkiye-BAE arasındaki anlaşmazlıkları bir üst perdeye taşımak amacıyla Türk-Arap gerilimi gibi lanse etmektedir. Suriye’de Esed rejimi ile istihbari bilgi paylaşımında bulunan BAE’nin PYD/YPG terör örgütünü de desteklediğine dair önemli bulgulara rastlanmaktadır. Özellikle Blackwater şirketinin BAE için oluşturduğu ekibin YPG saflarında görülmesi bu anlamda önemli bir

gelişme olarak görülmüştür. BAE'nin 15 Temmuz darbe girişimindeki rolü de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere birçok üst düzey siyasi tarafından üstü kapalı ima edilmiştir. ABD Büyükelçisi Yusuf El-Utaiba birçok defa BAE'nin Türkiye'yi hiçbir şekilde hiçbir yerde görmek istemediğini birçok defa dile getirmiş ve e-maillerinin ortaya çıkmasıyla BAE'nin darbe girişimindeki rolü ortaya çıkmıştır. Ayrıca BAE'nin darbe desteğinin yanında PYD terör örgütüne benzer şekilde FETÖ desteği de bilinmektedir. Nitekim Türkiye karşıtı yayınlar yapan Ahval News'ın finansörü BAE ve Muhammed Dahlan'dır. Genel yayın yönetmeni FETÖ firarisi Yavuz Baydar'dır. Dolayısıyla BAE'nin FETÖ ile derin bir ilişkisi vardır. Katar ablukası, Sudan ve Cezayir'deki ayaklanmalar, Filistin ve Yüzyılın Anlaşması, Libya'daki gelişmeler, Yemen'deki iç savaş gibi birçok bölgesel meselede BAE Türkiye karşıtı pozisyon almaktadır. Bu anlamda BAE'nin Doğu Akdeniz'deki rekabetteki pozisyonu da Türkiye karşıtlığı üzerinden şekillenmektedir. Ayrıca BAE'nin Doğu Akdeniz siyaseti dahil olduğu blok siyasetinden de etkilenmektedir.

BAE'nin İsrail ve Mısır ile yakın ilişkiler sürdürmesi Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz siyasetini etkilemektedir. BAE İsrail ile enerji, emlak, yatırım ve askeri alanlarda yakın ilişkiler takip etmektedir.

Blok Siyaseti

2010 sonrası gelişmeler bölgesel ölçekte bloklaşmaların oluştuğunu ortaya çıkarmıştır. 5 Haziran 2017'deki Katar krizi de bu bölgesel bloklaşmayı derinleştirmiştir. Bu anlamda BAE'nin İsrail- Suudi Arabistan- Bahreyn'in dahil olduğu karşı devrim/darbe süreçlerini destekleyen blok içerisinde yer aldığı söylenebilir. Bu blok siyasetinde BAE'nin İsrail ve Mısır ile yakın

ilişkiler sürdürmesi Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz siyasetini etkilemektedir. BAE İsrail ile enerji, emlak, yatırım ve askeri alanlarda yakın ilişkiler takip etmektedir. Dolayısıyla BAE'nin Doğu Akdeniz'de İsrail karşıtı bir siyaset izlemesi mümkün gözükmemektedir. Benzer şekilde 3 Temmuz darbesini finanse eden ve siyasal anlamda Arap dünyasında Mursi karşıtlığının benimsenmesi yönünde

faaliyetlerde bulunan BAE, Sisi rejimiyle yakın ilişkilere sahiptir. Dolayısıyla BAE'nin Mısır'ı Arap devrimlerinin durdurulması noktasında önemli bir eşik olarak görmesi de Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz'de Kahire ile paralel hareket etmesine neden olmaktadır. Bu anlamda Doğu Akdeniz'de kilit rol oynayan Mısır'ın siyasi pozisyonu BAE'nin Doğu Akdeniz siyasetini etkilemektedir. Bu anlamda BAE

İsrail ve Mısır'ın peşine takılarak halihazırda dış politikasında var olan Türkiye düşmanlığını devam ettirmektedir.

Sonuç olarak BAE'nin Doğu Akdeniz siyasetini iki temel unsur şekillendirmektedir. Bunlardan ilki BAE'nin seküler dış politik vizyonu ve Türkiye karşıtlığıdır. İkincisi BAE'nin dahil olduğu blok siyasetinin Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz siyasetine yönelik etkisidir. Statü-

kocu aktörler arasında zikredilen BAE'nin Suudi Arabistan- İsrail- Mısır ve Bahreyn gibi aktörlerden oluşan bölgedeki güçlü bloklardan birisine dahil olması Doğu Akdeniz'deki gelişmelerle paralel değerlendirildiğinde Abu Dabi'nin Doğu Akdeniz politikası ortaya çıkmaktadır. BAE, İsrail-Mısır gibi Doğu Akdeniz'de Türkiye karşıtı siyaset izleyen aktörlerin peşinden giderek bir siyaset izlemektedir. ■